

ARCHIPRIX 2023 JURYRAPPORT

Inzendvoorwaarden

De Nederlandse masteropleidingen met de afstudeerrichtingen architectuur, stedenbouw, interieur- en landschapsarchitectuur selecteren jaarlijks hun beste afstudeerplannen en sturen die naar Archiprix. De opleidingen kiezen de plannen conform de inzendvoorwaarden en de selectiecriteria van Archiprix. De inzendvoorwaarden stellen een maximum aan het aantal in te zenden plannen, afhankelijk van de grootte van de betreffende opleiding. Voor Delft is het maximum 9, voor Amsterdam 4, Eindhoven 4, Rotterdam 3, Tilburg 2, Wageningen 2, Arnhem 1, Groningen 1 en Maastricht 1. De zes masteropleidingen interieurarchitectuur kunnen samen drie plannen insturen. Dit betekent een maximaal aantal van dertig plannen. Voor de Archiprix 2023 stuurden de opleidingen 25 plannen in. Naast formele bepalingen bevatten de inzendvoorwaarden de inhoudelijke criteria die de basis vormen voor zowel de selectie van de plannen door de opleidingen als voor de jurybeoordeling. Verlangd wordt dat het ingezonden plan in ieder geval: een ontwerp of ruimtelijk plan als resultaat heeft; een expliciet geformuleerde probleemstelling als uitgangspunt heeft en een inhoudelijke verantwoording bevat van de wijze waarop het plan, uitgaande van de probleemstelling, tot stand is gekomen. Bij de beoordeling wordt gelet op de volgende elementen: de analyse van de opgave; de conceptuele kracht van het plan; de ruimtelijke kwaliteit van het ontwerp in combinatie met een zorgvuldige inzet van middelen; de verantwoording in beeld en geschrift en de samenhang tussen al deze elementen. Deze samenhang is van belang omdat de inzender daarmee aantoont het totale proces te beheersen waarbij het in de opgave gestelde probleem wordt vertaald naar een passende ruimtelijke oplossing.

Jurysamenstelling

Jaarlijks stelt het bestuur van Archiprix een andere, onafhankelijke jury van deskundigen samen. Omwille van de objectiviteit worden geen personen in de jury opgenomen die direct betrokken zijn geweest bij de totstandkoming van een inzending of die een directe relatie hebben met de ontwerper van een ingezonden plan. De jury heeft als taak om alle deelnemende plannen op hun eigen merites te beoordelen en elk afstudeerplan van een kort inhoudelijk commentaar te voorzien. Daarnaast moet de jury uit de inzendingen de beste plannen selecteren. De jury bestaat uit vijf personen. Vier deskundigen uit de deelnemende vakgebieden en een theoreticus. De samenstelling van de jury die de afstudeerplannen van de Archiprix 2023 beoordeelde is als volgt: **Janneke Bierman** (architectuur), **Darius Reznak** (landschapsarchitectuur), **Lisa van der Slot** (stedenbouw), **Bruno Vermeersch** (interieur) en **Johan de Walsche** (theorie/research). De secretaris van de jury is Max Rink van Archiprix, het juryrapport kwam tot stand i.s.m. San Dino Arcilla.

Werkwijze

De jury beoordeelde de plannen op 9 en 16 maart 2023. Voorafgaand aan de jurybeoordeling ontving de jury van elk plan een door de ontwerper opgestelde tekst met de essentie van zijn of haar plan. In de periode tussen de beide jurybijeenkomsten zijn de overige documenten en boekwerken behorende bij de plannen nader bestudeerd. De jury beoordeelde elk plan afzonderlijk op zijn kwaliteiten, uitgaande van de door Archiprix opgestelde criteria zoals die in de inzendvoorwaarden zijn weergegeven.

Statistiek

Van de vijfentwintig ingediende afstudeerplannen zijn er zestien met als afstudeerrichting architectuur, een afstudeerder studeerde af op architectuur én stedenbouw, van drie plannen is de afstudeerrichting stedenbouw, van drie landschapsarchitectuur en twee projecten zijn ontworpen door deelnemers die afstudeerden in de interieurarchitectuur. Elf projecten hebben een buitenlandse locatie, er zijn veertien plannen voor een Nederlandse locatie. Ten opzichte van voorgaande edities is het aantal plannen voor

binnenlandse locaties weer toegenomen na jarenlange groei van buitenlandse locaties. Ook het aandeel van architectuurplannen is weer groter geworden.

Algemene opmerkingen

De jury signaleert een aantal meer algemene trends waarvan hieronder kort verslag wordt gedaan. Ze is gevraagd om vanuit haar positie in de beroepspraktijk te reflecteren op de selectie van de beste afstudeerplannen van het afgelopen onderwijsjaar. Deze notities zijn dan ook vooral bedoeld voor de opleidingen. Ze zijn te lezen als kritische opmerkingen met betrekking tot de staat van het onderwijs en de focus van de opleidingen. Maar er zitten ook gewoon trends tussen die opvallen zonder daar meteen een waardeoordeel aan te verbinden.

De rol van de ontwerper

Veel projecten kenmerken zich door een vernieuwende positie die de ontwerper inneemt. Er lijkt onvrede te bestaan onder afstudeerders over hoe de ontwerpdisciplines anno 2023 opereren. Ontwerpers zoeken naar een nieuwe effectieve ontwerpstrategie om maatschappelijke problemen te agenderen en aan te pakken. Zo nemen ze bijvoorbeeld een rol aan van choreograaf of sociale activator. Een rol die een ander in staat stelt om actie te ondernemen, en waarin de ontwerper op zoek gaat naar minimale ingrepen met als doel een maximaal effect te behalen. Het vooronderzoek speelt bij veel genomineerden een grote rol en het valt op dat er vele boekwerken zijn gepubliceerd, ter verantwoording van het gepresenteerde. Vanuit het vooronderzoek worden eigen methodieken, toolboxes en atlanten ontwikkeld, waaruit de drang naar het zoeken van een juiste ontwerpstrategie naar voren komt. De jury apprecieert in dit verband een meermaals voorkomende houding van ontwerpers die het ontwerp in het proces enige tijd hebben uitgesteld. Ontwerpers verwerven eerst voldoende inzichten om vervolgens tot ontwerpvoorstellen en -ingrepen te komen. In de mate dat een afstudeerontwerp sterk onderzoekgericht is, kan de uitkomst ervan dan ook anders zijn dan een bouwbaar gebouw, interieur, landschaps- of stadsontwerp. De jury hoopt dat academische opleidingen in de toekomst nog vaker openstaan voor deze houding.

Afwezigheid van een gangbare ontwerppraktijk

Er zijn nauwelijks projecten genomineerd waarbij het ontwerpvoorstel bestaat uit een klassiek architectuur- of stedenbouwkundig project zoals dat jarenlang het overgrote aandeel van de inzendingen vormde. Eveneens zijn er geen projecten waar de bouwtechniek op een doeltreffende manier centraal staat. Hieruit haalt de jury dat de academici die de Archiprix nominaties uitbrachten deze alledaagse gebouwen, ruimtes en bouwtechniek minder relevant achten. In deze editie van de Archiprix ligt de relevantie sterk in de strategische multidisciplinaire benaderingen.

Zoektocht naar een nieuwe esthetiek

De sociaal-maatschappelijke en ecologische uitdagingen en opgaves van deze tijd kunnen niet louter alleen vanuit de duurzaamheid of het sociale worden opgelost. De ontwerpers zijn er bewust van dat er een nieuwe esthetiek nodig is. Een esthetiek die een grotere gelaagdheid bezit waarin onder andere het waarderen van het bestaande, sociale cohesie en klimaatadaptatie samengaan. De genomineerde projecten kenmerken zich door hun zoektocht naar een nieuwe schoonheid die aanvaard en comfortabel is met datgene wat er al is. Het valt op dat vele projecten zelf initiërend zijn, projecten die door persoonlijke agendering, uitnodigen tot dialoog en waaruit een groot engagement met maatschappelijke vraagstukken blijkt. Het siert vele genomineerden dat ze het uitgangspunt hebben om minder te bouwen, minder te doen, en vanuit het bestaande de vraag te stellen wat reeds voorhanden is, en wat daadwerkelijk nodig is.

Het afstudeerproject

De beste projecten onder de genomineerden kenmerken zich door een begrip voor de complexiteit waarmee ze te maken hebben en een besef dat je als ontwerper maar een klein onderdeel van die complexiteit kan beïnvloeden. De succesvolle projecten opereren vanuit een open houding, een diepe focus, een persoonlijke gedrevenheid en toewijding (soms haast op bezetenheid af) en accepteren tegelijk dat het ontwerp nooit compleet of volledig kan zijn.

Solisme of onderdeel van een groter geheel?

Studenten worden tijdens hun afstuderen een expert over hun afstudeeronderwerp. En nemen op basis van hun expertise een eigen en authentieke positie in. Er ligt volgens de jury een spanningsveld tussen deze solistische benadering en het werkelijke doel: het aanreiken voor oplossingen voor urgente ruimtelijke opgaven. De jury vraagt zich af waar de juiste balans ligt tussen enerzijds de solistische benadering, en het bijhorende streven naar authenticiteit, en anderzijds het voortbouwen op al bestaand onderzoek of ontwerpstromingen.

WINNAARS ALGEMEEN

Op basis van de inzendingen van de genomineerden stelt de jury vast dat er wat aan de hand is in het veld van ruimtelijke ontwerp. Er is een inherente drang om een nieuwe eigentijdse esthetiek te ontwikkelen om de urgente vraagstukken van vandaag en morgen aan te gaan. Strategieën, toolboxes en atlanten zijn ontwikkeld met als doel een bijdrage te leveren aan deze vraagstukken. Om de rijkdom en diversiteit van de inzendingen recht te doen en te eren kent de jury een gedeelde eerste prijs toe aan drie inzendingen en benoemt ze één eervolle vermelding. De winnaars weten op geslaagde manier historische, sociale en culturele lagen samen te brengen en weten de betreffende actoren en hun onderlinge relaties in beeld te brengen. Ze hebben niet alleen aandacht voor het ontworpen eindproduct, maar ook oog voor het proces, men ontwikkelt strategieën om het doel te bereiken, en bevraagt welke actoren daarin betrokken kunnen worden. In trefzeker en consistent uitgevoerd onderzoek wordt duidelijk wat en wie er nodig is om op passende wijze zichzelf of andere gemeenschappen te activeren. De winnaars bieden elk een strategische aanpak, die de diepte raakt waar nodig, en loslaat om anderen te activeren. De winnende projecten luiden een begin in van een nieuwe ontwikkeling: ontwerpen die niet alleen erop uit zijn om de samenleving beter te laten functioneren, maar om de samenleving zelf te veranderen.

Winnaars

Gardens of dialectics

Met een uitgebreid en gefocust onderzoek worden op consequente wijze historische, politieke en architectuurtheoretische argumenten aangereikt om tot architectuur te komen. Met een filosofie van 'voldoende is genoeg' weet het project met de minimale middelen een maximale impact te behalen. De voorgestelde strategieën maken een wenselijk en haalbaar einddoel zichtbaar en zijn daardoor voorstelbaar, en sturen daarmee de betreffende gemeenschap aan om de stappen te maken om bij dat doel te komen.

Choreographing Resilience

Het verregaande begrip voor waterstromen en integrale waterhuishouding levert een vanzelfsprekende strategie op om het water terug te brengen. Deze vanzelfsprekendheid zet mensen in hun kracht en activeert hen. Een trefzeker en wendbare aanpak en een overtuigende casus van burgeractivatie binnen een ruimer plan.

Tentoonstelling voor Verbeelding

De persoonlijke, intuïtieve en kunstzinnige benadering levert unieke perspectieven en denkwijzen op die een drastisch alternatief vormen ten opzichte van gevestigde ontwerpmethodes. Surrealisme in combinatie met associatief denken wordt opgevoerd om architectuur te concipiëren die in staat is in te spelen op het collectieve geheugen, en dit ook weet te activeren. De ontwerper weet op buitengewone wijze de complexiteit van de immense hoeveelheid collages, tekeningen en studies te organiseren en hiermee tot architectuur te komen. Activeert in tegenstelling tot de andere winnaars niet anderen, maar vooral zichzelf als vakman en magistraal ontwerptalent.

Eervolle vermelding

Learning from Slums, The New Vernacular

Een verrassend perspectief op slums wordt geleverd. Namelijk dat krottenwijken een rijke inspiratiebron kunnen zijn voor overlevingsstrategieën in het geval dat een overstroming zich voordoet in een stedelijke omgeving. Het project is een alternatief voor gangbare ontwerpopvattingen. Een fundamenteel herdenken over hoe we onze woonomgeving kunnen organiseren en vormgeven vanuit een nieuwe blik op grondstoffen, urgentie en transformatiedynamiek. Het project toont aan dat de schaal van het interieur een impact op een hele stad kan hebben. Met een radicaal standpunt op een kleine focus wordt een enorme impact behaald.

PLANBESPREKINGEN

Alive Algae Architecture - Irene Wu - AvB Amsterdam (architectuur)

Het afstudeeronderzoek richt zich op de potentie van algen als bouw materiaal. Het is een prachtig gedocumenteerd onderzoek geworden inclusief receptenboek. De ontwerper durft zich tot zekere hoogte te laten leiden door het eigen onderzoek en komt met haar ontwerpvoorstel uit op een belevingsroute langs een reeks van conische structuren waarin verschillende type algen worden gekweekt. Er wordt verbeeldt hoe algen zich gedurende seizoenen gaan gedragen op basis van de resultaten van het uitgevoerde materiaalonderzoek. Een voelbaar productielandschap wordt ontworpen waarin een nieuwe esthetiek wordt verkend. De jury prijst de gedrevenheid van de ontwerper, haar vermogen tot het zelf initiëren van onderzoek, en haar imaginaire voorspelling van hoe de algen zich in zo een productielandschap zouden gedragen om zo tot een nieuwe esthetiek van biomateriaal te komen. De jury vraagt zich af of het niet beter was geweest het onderzoek verder te verdiepen, en bijvoorbeeld daadwerkelijk de potentie van algen als bouw materiaal te toetsen. In plaats daarvan heeft de ontwerper een nieuwe fase ingelast, waarbij de nadruk ligt op het ontwerpen van communicatieve gebouwen/structuren. De jury ervaart dit als een breuk in het proces. De jury is bij dit project niet overtuigd van de beslissing om de uitkomst van een architectonisch onderzoek om te buigen naar het ontwerp van een gebouw of structuur, en ziet het niet verder doorzetten van het materiaalonderzoek op zich als een gemiste kans.

Exit Urbanism - Max Tuinman - AvB Amsterdam (stedenbouw)

Het afstudeerproject vormt een manifest en een ontwerpvoorstel dat stevige kritiek levert op de huidige stedenbouwkundige aanpak. De status quo wordt een oppervlakkige benadering verweten. Het ontwerpvoorstel richt zich op de herontwikkeling van de Baaibuurt-west in Amsterdam. In plaats van een groot stedenbouwkundige ontwikkeling wordt er naar een alternatieve ontwikkeling gezocht. Als antwoord op de 'grootschalige en machinale manier van ontwikkelen en ontwerpen' wordt een

benadering van uit de slow-urbanism aangereikt. Een stedenbouw waarin plaats is voor vrij- en broedplaatsen van kleinschalige gemeenschappen, waarin ruimte is voor het collectief én individu en een spontane samenleving die een planner nooit zou kunnen bedenken. De kwaliteiten van deze gemeenschappen worden in het project uiteengezet. De ontwerper is echter niet kritisch naar de uitdagingen van zulke gemeenschappen: hoe ga je om met de privacy tussen bewoners? Hoe los je conflicten en ruzies op tussen zo een hechte gemeenschap? Vragen waarmee de beoogde gemeenschap van kan leren en die nieuwe inzichten en ontwerpen kan leveren. Het manifest weet de jury nieuwsgierig te maken naar het project en zorgde voor veel gesprekstof onder de jury. Hoewel de kracht van de ontwerper duidelijk naar voren komt, vindt de jury het jammer dat de kritiek beperkt wordt onderbouwt. Een project dat zulke vergaande kritiek op de vakwereld levert, verdient ook een betere onderbouwing.

Emptiness in the Urban Void - Jim Vereijken - TU Eindhoven (architectuur)

De stad is een bron van stress voor de stadsbewoner. Het project stelt zichzelf als doel om het stressniveau van de stadsbewoners te verlagen en ziet daarvoor een rol weggelegd voor architectuur. Een stilteplek in de stad London, als druk businesscentrum van de wereld, wordt voorgesteld waarin het geestelijk welzijn van de stadsbewoners wordt gevoed. Middels een architecturale route naar de stilteplek dienen de bezoekers los te raken van de drukte om zich heen. De vraag waarom bestaande architectuur niet in staat zou zijn zulke plekken te bieden, wordt niet gesteld. Het voorstel is daarmee weinig onderbouwd. Het onvoorwaardelijke geloof in het determinisme van de nu ontworpen architectuur dat ze zulke plekken nu wél biedt mist daarmee geloofwaardigheid. Er lijkt ook sprake van een gebrek aan zelfkritiek waarbij de hardheid van het presenteerde ontwerp niet in verhouding lijkt te staan met de rustgevende rol die het moet vervullen. De intentie van het ontwerp wordt helder uitgedrukt in de presentatie, de verantwoording voor de gekozen vormtaal wordt echter niet begrepen door de jury.

Chronotopia - Frank Wortelboer - WUR (landschapsarchitectuur)

Het onderzoek richt zich op multifunctioneel gebruik van de stedelijke omgeving. Het relevante onderzoek levert interessante inzichten op in hoe er combinaties van meervoudig gebruik kunnen worden gemaakt. In het ontwerpvoorstel wordt in plaats van dat er slim van dezelfde locatie gebruik wordt gemaakt, een veelheid van programma's naast elkaar geplaatst. De gebruikers dienen middels een set van regels en richtlijnen de stedelijke speelruimtes te gebruiken. Het eigen doel om verschillende gebruikers en hun gebruikersritmes te faciliteren wordt hierdoor voorbijgestreefd. De merites van deze inzending liggen volgens de jury eerder in het analytische onderzoeksgedeelte dan in het uiteindelijke ontwerp.

Solar Landscapes - Tine Lambert - WUR (landschapsarchitectuur)

De huidige energietransitie gaat vaak ten koste van het landschap. Dit project beoogt een multifunctioneel zonnelandchap, waarin strategieën voor toepassing van zonnepanelen worden voorgesteld die de ruimtelijke kwaliteiten van het landschap niet negatief beïnvloeden. Er wordt gekeken naar de casus van Milingerwaard in Gelderland. Het ontwerp bestaat uit een opgeknippte zonneweide waarin in verschillende zones op verschillende manieren wordt getoond hoe PV-panelen kunnen worden toegepast. De jury erkent de urgentie van het gekozen onderwerp, maar vraagt zich af waarom in de voorgestelde belevingswereld het voornamelijk om de mens en recreatie lijkt te gaan.

Wat heeft het landschap aan de voorgestelde strategie? Door PV-panelen als een louter product te beschouwen worden vernieuwende inzichten over zonnelandenschappen ontnomen.

Tentoonstelling voor Verbeelding - Steven van Raan - AvB Amsterdam (architectuur)

Het afstudeeronderzoek presenteert zich als een pleidooi voor het terugbrengen van intuïtie, fantasie en verbeeldingskracht in de architectuur. De ontwerper gaat daarom op zoek naar een eigen methodiek om zich te onttrekken van alle kaders en verwachtingen waar een architect mee te maken krijgt. Methodieken van het surrealisme, cadavre esquisse en collage zijn onderzocht. De ontwerper durft met de geleerde lessen te stapelen, experimenteren en reflecteren om na te gaan wat het voor zijn pleidooi kan opleveren. De ontwerper is bewust van zijn oefening, en weet daardoor heel trefzeker een immense hoeveelheid van materiaal te produceren. De jury vroeg zich meerdere malen af wanneer het ooit zou stoppen en waren dan ook blij verrast dat er naast het onderzoek een ontwerpvoorstel voor een nieuw soort paleisbouwwerk is gekomen die tot in het detail is uitgewerkt. Een bouwwerk waarin de ontwerper alle experimenten, collages, geleerde methodieken heeft weten samen te brengen en waarin de ode aan de verbeelding geslaagd is uitgevoerd. Een magistraal resultaat waarmee de ontwerper zijn vakmanschap heeft bewezen, en getoond heeft in staat te zijn zichzelf én de architectuurgemeenschap uit te dagen.

Firenze en Arno - Rik Jacobs - TU Eindhoven (architectuur, stedenbouw)

Voor de herontwikkeling van de rivierfronten van rivier de Arno ter hoogte van Firenze wordt de historische gelaagdheid van de Italiaanse stad ingezet om de verbinding met de rivier aan te gaan. Met een indrukwekkend geschiedkundig onderzoek naar de Arno wordt een historisch begrip ontwikkeld van de rivier. Zo blijkt er al een lange geschiedenis te bestaan van de versmalling van de rivier met als gevolg dat er hogere riviermuren nodig waren. Deze verharding van de rivieroever wordt in het project aangegrepen om langs de rivieroever een drietal nieuwe functies toe te voegen: een markthal, een zwembad en een brug. Het project gaat zowel de grote landschappelijke, stedelijke schaal aan als die van het gebouw en interieur. Het wordt onvoldoende duidelijk in hoeverre de ontworpen gebouwen een antwoord bieden op de stedenbouwkundige en klimatologische vraagstukken die op deze locatie spelen. De jury vraagt zich af waarom er nadrukkelijk wordt uitgegaan van nieuwbouw, in plaats van hergebruik.

Choreographing Resilience - Justyna Chmielewska - AvB Amsterdam (landschapsarchitectuur)

In de Poolse stad Gdańsk is de laatste decennia het stroomgebied van de Strzyża rivier ontnomen. Een bosrijk gebied met een stromende rivier vormt onderdeel van het collectieve geheugen van de bewoners. Door de decennia heen heeft de rivier plaats gemaakt voor winkelcentra en snelwegen. De rivier stroomt nu in ondergrondse betonnen kanalen, zodat de grond erboven verkocht kon worden aan commerciële bedrijven. Hetgeen resulteert in een absolute verarming, zowel ruimtelijk, sociaal als ecologisch van het gebied. Het uitblijven van een groter natuurbeleid heeft catastrofale gevolgen gehad voor de stad. Met geen kant op te gaan, stroomt de rivier over ten koste van de stad Gdansk. De Strzyża wordt alleen gezien wanneer het de stad overstroomt. Het afstudeerproject stelt als doel de Strzyża weer terug te brengen in de stad en het collectieve geheugen van de bewoners. Het project stelt op verschillende schaalniveaus (stad, buurt en het huis) een reeks aan (DIY-) strategieën voor, die lokale gemeenschappen en gemeentebestuur in staat stelt om per direct actie te ondernemen. De voorgestelde strategieën getuigen van goed inzicht in verantwoordelijkheden en

daadkracht van de verschillende actoren, in relatie tot hun capaciteit de beoogde transformatie te verwezenlijken. Het ontwerp gaat vervolgens dieper in op het concretiseren van acties op niveau van de buurtbewoners, met aandacht voor circulair materiaalgebruik. De ontwerpster is daarbij trefzeker, zorgvuldig, minutieus en toegewijd. Hierdoor is het project ook voorstelbaar in andere (Europese) steden. De prachtige maquettes verontschuldigen zich niet voor de vervallen binnenterreinen van de woonbuurten in Gdańsk, maar omarmen deze realiteit om gelijk tot actie over te gaan. Door te erkennen van wat er al is, wordt een opschaling van kennis voorgesteld om een nieuw stroomgebied voor de Strzyża weer denkbaar te maken. Het project vormt een overtuigende case van burgeractivatie binnen een ruimer plan.

De Re-Wilding Boerderij - Matthijs Spijkers - AAS Tilburg (architectuur)

Er wordt een toekomstig klimaat adaptief gebied voorgesteld, waarin de economische belangen van het productielandschap worden benadrukt met daarin een belangrijke rol voor het boerenlandschap. Een interessante denkoefening wordt in het project gemaakt door nieuwe vormen van productie in combinatie met andere functies zoals wonen voor te stellen. Het grotere schaalniveau dat het project aangaat, in combinatie met het vermengen van functies maakt het voorstel interessant. Het is niet duidelijk hoe footprint en geometrie van het ontwerp bijdragen tot het realiseren van de – weliswaar nobele – uitgangspunten. De voorgestelde vorm lijkt daardoor enigszins arbitrair, en haar relatie tot de functionaliteit van het ontwerp blijft onduidelijk voor de jury.

Hometown - Sanne van Haasteren - AAS Tilburg (architectuur)

De woningnood onder jongeren wordt geagendeerd en de huidige woningmarkt wordt kritisch bevraagd waarom die is zoals die is. Waarom zijn er voor starters, studenten en eenpersoonshuishoudens geen geschikte en betaalbare woningen? Een interessant onderzoek wordt ingesteld naar de woningwet en bijhorende regelgeving. Het doel wordt gesteld om nieuwe woonvormen te introduceren voor de jongere huishoudens, waar zij plek krijgen en zich thuis kunnen voelen. Het ontwerpvoorstel richt zich op een verlaten cascostructuur middenin de stad Eindhoven. Middels een raster en het maken van enkele lichthofjes in het gebouw wordt een bouwvelop bepaald waarin middels een CPO-traject de toekomstige bewoners zich het gebouw kunnen toe-eigenen. Nieuwe woonplattegronden met semipublieke ruimtes worden onderzocht en voorgesteld. De jury waardeert de nobele doelstelling om nieuwe woonvormen te verkennen en de toepasbaarheid van een CPO-traject hierin. De jury vraagt zich af of de voorgestelde woonkwaliteiten zich dermate onderscheiden van al bestaande woonvormen om een verschil te maken in hoe jongere huishoudens zich thuisvoelen.

Hoogstraat – Lof der Zotheden Mark van Wasbeek - AvB Rotterdam (architectuur)

De Rotterdamse Hoogstraat wordt op indrukwekkende wijze geanalyseerd terug tot het jaartal 1600. Een eigen methodiek is ontwikkeld om los te komen van de rationele architectuur om vragen te stellen zoals wat de herinnering in de architectuur is, en hoe met architectuur een herinnering kan worden gemaakt. Door historisch onderzoek wordt duidelijk dat de Hoogstraat van oorsprong een straat was met grote culturele betekenis. Het doel wordt gesteld om deze culturele laag terug te brengen door middel van een vijftal ingrepen langs de Hoogstraat. Er wordt precedentenonderzoek gedaan naar o.a. Kuma, Eisenmann en Venturi Scott Brown en de ontwerper komt uit op een ontwerpbenadering waar middels associatie naar de culturele laag kan worden verwezen. Indirect wordt er kritiek geleverd op de huidige wijze waarmee met erfgoed wordt omgegaan. Het magistraal uitgevoerde onderzoek

wordt unaniem door de jury geprezen. De ontwerpvertaalslag die daarop volgt wordt echter niet begrepen. Als het gestelde doel is om met architectuur herinneringen naar de culturele betekenis van de Hoogstraat op te wekken, dan wordt als antwoord bijzonder weinig architectuur gemaakt. Ook worden vragen gesteld bij het eerder sloganesk dan inhoudelijk refereren aan Erasmus' begrip "zothed". De keuze om met lichte maar toch permanente structuren te verwijzen naar herinneringen van monumentale proporties wordt niet gevolgd door de jury. De bijzondere analyse waarin een ontzettende rijkdom aan ideeën is gegenereerd vormt volgens de jury een verantwoording om juist wél een gebouw te ontwerpen.

Erweiterung - Wim Spijker - AvB Arnhem (architectuur)

De fascinatie voor industrial wastelands wordt vertaald naar een grote belevingsroute in een mijnafvalberg in het Ruhrgebied. Het project reikt daarvoor terug naar de basis: een architectonisch spel tussen massa, licht en schaduw. Op consistente wijze worden ruimtes in de afvalberg uitgegraven en vormgegeven en wordt er op die manier een nieuwe interpretatie van het bijzondere industriële landschap geïntroduceert. Het ontwerp is een zuiver en radicaal voorbeeld van autonome architectuur in een fenomenologisch paradigma, zoals Zumthor en Pallasmaa. Daarmee boet het project echter ook in aan actualiteitswaarde, in vergelijking met het gros van de andere inzendingen.

De Nieuwe Wierde - Sanne Dijkstra - AvB Groningen (architectuur)

Voor de omgang met de lange termijnproblematiek van de stijgende zeespiegel in het boerenlandschap rondom Groningen worden drie strategieën overwogen: tegenhouden, opgeven, en omarmen. Vanuit een grondige gebiedsanalyse wordt kennis over het Groningse boerenlandschap ontwikkeld. De samenwerking tussen mens en natuur krijgt in het project vorm op drie locaties in het boerenlandschap: een oude gaswinningslocatie, een restaurant en een boerderij. Er wordt een narratief opgezet waaruit de empathie van de ontwerper voor de boer en de natuur naar voren komt. Deze premisse biedt de kans om een nieuwe esthetiek voor productielandschappen en de gebruikers te onderzoeken en te ontwikkelen. De jury is van mening dat deze kans niet wordt gepakt door op typische, al bestaande, oplossingen terug te vallen. In plaats van op de vernacular architecture van Zwitserse boerderijen te focussen, had het meer geloofd om de Groningse boerderij te onderzoeken.

Monument of the Digital World - Bruce Verdonschot - TU Eindhoven (architectuur)

De tragiek van iconische gebouwen die voor wereldexpo's en olympische spelen zijn bedacht en daarna hun functie verliezen wordt met het project op interessante wijze bevraagd. Het project neemt het bestaande Portugal paviljoen, ontworpen door Alvaro Siza voor de wereldexpo van 1998 in Lissabon als casus en stelt een nieuwe virtuele beleving voor. Op voor de jury onnavolgbare wijze wordt een fysiek monument voorgesteld dat deels online en virtueel is te beleven. Het project is het enige project in de Archiprix selectie dat zich richt op augmented reality architecture. Op geloofbare manier onderzoekt de ontwerper de mogelijkheden van architectuur die de zwaartekracht niet ervaart en waar de beleving centraal wordt gesteld. Gaandeweg krijgt dit doel echter toch een concrete vorm en uitwerking, en raakt de noodzaak om het te situeren als uitbreiding van het monument van Siza op de achtergrond en wordt het verband met dit monument – toch de bestaansreden van het project – onduidelijk.

Learning from Slums, The New Vernacular - Osarieme Isokpan - AvB Maastricht
(interieurarchitectuur)

Een alomvattende en onheilspellende overstroming van Maastricht wordt in dit project geënceneerd. In deze rampscenario wordt een radicale vraag gesteld: Hoe kan een Europese stad zoals Maastricht in het geval van een overstroming leren van de vernacular bouwstijl van een op water gebouwde krottenwijk in Lagos, Nigeria? Vanuit een voor de jury onverwachtse hoek, interieurarchitectuur, wordt deze radicale vraag getoetst middels een compact onderzoek met heldere illustraties. Het onderzoek levert een toolbox aan DIY-strategieën, die de fictieve bewoners van de overstroomde woningen in staat stelt om met geleerde lessen uit Lagos, te overleven in hun nieuwe overstroomde realiteit. Door het eigen overstroomde huis als middel en grondstof voor je overleving te beschouwen, reikt de interieurontwerper een indrukwekkend bereik aan mogelijkheden aan. Het project laat zien wat de potentie van een afstudeeronderzoek kan zijn, mits er klein, raak en met een sterke agenda het afstudeerproject wordt afgebakend. De jury vindt het ironisch dat alhoewel de focus op de kleine schaal van het interieur ligt, de uiteindelijke toepasbaarheid van het project een stedenbouwkundige schaal krijgt. De potentie van dit afstudeerproject was nog vele malen groter geweest als er meer aandacht naar de presentatie en in het bijzonder de tekstuele omschrijvingen was gegaan.

A project of non-resistance - Isabella Trabucco - TU Delft (stedenbouw)

Een grotere tendens onder genomineerde projecten wordt in dit project aangekaart: hoe om te gaan met onontkoombare overstromingen die onze leefgebieden te wachten staat? In dit project wordt de casus Venetië onderzocht. Met waanzinnig prachtige kaarten, aangevuld door een mini-documentaire waar op sociologische wijze Venetianen zelf aan het woord komen, wordt een uitgebreid beeld gepresenteerd. De analyse en toelichting op die kaarten en de uitwerking van het ontwerp blijft echter beperkt, waardoor het voor de jury gissen blijft wat de werkelijke boodschap van het project is. Een scherpere keuze in communicatie en uitleg over de voorgestelde ingrepen had meer recht gedaan op de prachtige opzet van dit project.

Musical BinckCross - Samuel Shing Yat Tam - TU Delft (architectuur)

Het archetype van de concertzaal als 'black box' wordt in het project bevraagd en becommentarieerd. De relatie tussen muziek en architectuur wordt verkend om tot stedelijke landschappen te komen waarin een cultureel programma het hart vormt van een grootstedelijk gebaar in een nieuw te ontwikkelen woonwijk. De keuze om vervolgens tot een indrukwekkend, maar complex multifunctioneel landschap te komen, vervaagt de hele specifieke onderzoeksfocus om de relatie tussen muziek en architectuur te onderzoeken. De inzending mist daardoor diepgang in het onderzoek, en overtuiging bij het gebouwo ontwerp.

Back to the Roots: rethinking Aruba's residential building standard - Yasmijn Quandt - TU Delft
(architectuur)

Een essentiële vraag wordt in dit project gesteld: hoe maken wij huizen? De vraag wordt gesteld voor de Arubaanse context. Met een ecocentrische filosofie wordt een andere manier van bouwen voorgesteld die de ontwerper consistent en doelmatig weet te verweven in het project. In de voorgestelde richting wordt het huis als een losstaand object te beschouwd die een beperkte relatie met de buitenruimte en dus ook de gemeenschap eromheen aangaat. Hoewel de ontwerper beweert in te gaan op de lokale condities, ziet de jury deze interpretatie beperkt. Er is weliswaar veel aandacht

voor materiaal en klimaat, maar minder voor culturele aspecten. Het ontwerp gaat daarmee voorbij aan ruimtelijke praktijken in de tropen, waarbij er volop aandacht is voor de buiten- en tussenruimte. Om de gestelde ambities waar te maken zou de technische insteek van het project aangevuld moeten worden met cultureel-antropologische inzichten. De jury twijfelt echter aan de gekozen oplossingsrichting en beschouwt de ecocentrische filosofie als een Westerse filosofie, die uiteindelijk aan de Arubaanse context (in ruimere zin) voorbijgaat.

Inward. the Silence within - Anne van den Berg - TU Delft (stedenbouw)

In dit project staat de beleving van geluid centraal. Met deze bijzondere invalshoek worden in het project bestaande maar vooralsnog onbekende kwaliteiten in de stad Rotterdam verkend. Middels gedicht en grafische wijze weet de ontwerper akoestische kwaliteiten te verbeelden en vast te leggen. Door een aantal routes door het centrum te ontwerpen waarin zowel stilte als reuring wordt ervaren, worden bestaande lagen in de stad op een nieuwe manier blootgelegd en gewaardeerd. De jury prijst de aandacht voor geluid als bouwsteen van ruimtelijk (stads)ontwerp, de manier waarop de ontwerper zich door haar eigen onderzoek heeft laten leiden en waardoor ze succesvol een andere manier heeft aangereikt waarmee we naar onze bestaande stad kunnen kijken. Er worden wel vragen gesteld bij de effectiviteit en wenselijkheid van de concreet voorgestelde ontwerp oplossingen.

Reviving the Rural - Michal Kasperski - TU Delft (architectuur)

De jury kan het streven om nieuwe perspectieven voor de Europese plattelandseconomie te ontwikkelen alleen maar bijtreden en benadrukt de maatschappelijke relevantie van dit actuele thema. Het project verbeeldt een mooie en utopische toekomst, waarin senioren en het platteland als productielandschap, hand in hand lijken te gaan. Het utopisch karakter wordt sterk in de verf gezet door mooie beelden en sfeervolle renders. De strategieën die naar deze toekomst moeten leiden ontbreken volgens de jury nog. De verankering van het project in de bestaande gemeenschap, het dorp en de oorspronkelijke staatsboerderij blijft eveneens uit. Daarmee gaat het project voorbij aan een aantal complexiteiten, die een aantal andere inzendingen toch wel degelijk hebben weten mee te nemen.

Panelka Beyond Ideology - Aleksandra Shopova - TU Delft (architectuur)

Het Sovjet erfgoed wordt geherwaardeerd in een complete en goede documentatie. Een actueel herontwikkelingsvraagstuk wordt daarmee geagendeerd waarmee de voormalige Sovjet-Unie te kampen heeft. Het verbaast de jury dat het project zich louter op de bouwkundige en architectonische aspecten van de Panelka richt. Er bestaan namelijk bekende referenties, zoals die van Lacaton en Vassal, waarin op dezelfde vraagstukken antwoord wordt gegeven. Het gekozen onderwerp heeft de potentie om grotere vraagstukken rondom deze Sovjet typologie aan te gaan. Een uitgebreider scope is denkbaar waarin bijvoorbeeld de plint in relatie tot de binnenplaats en de vaak slimme Sovjet plattegronden wordt onderzocht. De leefbaarheid in en rondom de Panelkas wordt zo ter sprake gesteld. De jury beschouwt het als een gemiste kans voor een kritische beschouwing van deze veelvoorkomende woningtypologie.

Minas, as in mines: a hauntological approach to the site of disaster - Alina da Porciúncula Paias
- TU Delft (architectuur)

De ontwerper richt zich op een regio waar een dam is doorgebroken, en maakt door onderzoek duidelijk welke gevolgen de overstroming heeft gehad op de regio. Waar de huidige aanpak de regio als verloren beschouwt, vraagt het project zich af hoe de regio geactiveerd kan worden, door systemen voor te stellen waarmee de anders verloren materialen en grondstoffen toch kunnen worden benut. De ontwerper wil op een activistische manier de problematiek – die zich situeert op sociaal, ruimtelijk én ecologisch vlak – aankaarten en aanklagen. En wijst hiervoor sterk op de politieke verantwoordelijkheid (of het gebrek eraan). Het project getuigt van maatschappelijke betrokkenheid. De ontwerper zet hiervoor fantastische tekeningen in die de boodschap uitstekend communiceren. De grafische kwaliteiten van de ontwerper zijn zeer sterk, en de capaciteit van de ontwerper om de tekening als beeldverhaal in te zetten als bemiddelend medium tussen actoren is lovenswaardig. Door een aantal functionele gebouwen in de regio voor te stellen doelt het project om de lokale bewoners te betrekken in herontwikkeling. Er wordt een mogelijk scenario voorgesteld, maar de jury bevraagt de haalbaarheid van het scenario en komt tot de conclusie dat de strategie eerder theoretisch opgebouwd is dan gebaseerd op veldwerk en actorverkenning, en acht het niet waarschijnlijk dat het scenario ingang zal vinden.

Gardens of Dialectics: a story of decay and reconstruction - Jacopo Zani - TU Delft (architectuur)

In een diepgaand onderzoek wordt de geschiedenis van een voormalig mijnbouwgebied in het Belgische Limburg beschreven. Er worden verschillende stromingen in de architectuur en stedenbouw bevraagd en het utopische karakter van het modernisme wordt geëvalueerd. Een kritische blik op haar rol in de geschiedenis en haar potenties naar de toekomst toe, wordt gegeven. Vanuit dit begrip ontwikkelt de ontwerper een eigen houding voor de herontwikkeling van deze krimpregio. De ontwikkelde houding is er een van begrip en liefde voor zowel gebouw (in dezelfde geest van het modernisme en vooruitgang), landschap en haar bewoners (zowel mens, dier als plant). De ontwerper bedenkt strategieën om de verschillende actoren te betrekken en positioneert de rol van de architect als iemand die hen activeert. Een toolbox wordt aangereikt, waarmee op verantwoorde manier een keuze kan worden gemaakt om bepaalde gebouwen terug te geven aan de natuur, en andere gebouwen (gedeeltelijk) te herontwikkelen. Daarmee is de reparatie van de architectuur niet alles omvattend en wordt uitsluitend voor het strikt noodzakelijk een ontwerp aangegeven. De hedendaagse drang tot een uniforme totaalbeleving van een gebouw wordt hiermee op een doeltreffende manier ontmanteld en als een prachtige verzameling fragmenten gepresenteerd. De jury prijst de liefdevolle blik waarmee de vervallen gebouwen worden gerepareerd. De gedetailleerde fragmenten maken het een geloofwaardige visie die het einddoel voorstelbaar maakt. De ontwerper creëert op succesvolle wijze een nieuwe esthetiek die uitnodigt om anders om te gaan met het bestaande.

The Readymade Approach - Leon Vöckler - TU Delft (architectuur)

Een groot gebouw wordt ingezet als erkenning van het bestaand industriële erfgoed op de locatie van het ontwerpvoorstel. De jury looft de zoektocht om industrieel erfgoed te herontwikkelen met daarin een centrale rol voor alles wat bestaand is. De ambitie om de grote schaal van dergelijke industriële mastodonten in te zetten om een moeilijke stedelijke context te activeren wordt sterk geapprecieerd. De technische uitwerking van het project getuigt van de vaardigheden van de ontwerper. Een

samensmelting tussen het oude en het nieuwe blijft echter uit, waardoor het oude en het nieuwe op twee verschillende projecten lijken in plaats van één. De ontwerper maakt hierdoor de titel van zijn project niet helemaal waar, er is volgens de jury meer nodig om het een 'readymade approach' te noemen. De jury merkt op dat dit project zowat de enige inzending is dat een gebouw presenteert in de volle complexiteit van het architectuurontwerp van concept tot op niveau van bouwbaarheid.

Community School - Hao Liu – KABK Den Haag (interieurarchitectuur)

In het kwalitatieve onderzoek wordt een vriendengroep van buitenlandse studenten in een denkbeeldige omgeving ondervraagd over een gedeeld probleem: het verlangen onderdeel te zijn van een gemeenschap. In het vormgegeven rollenspel blikte de groep terug op hun ervaringen thuis en hun huidige situatie, als internationale student in het buitenland. De nostalgische gevoelens en behoeftes die daarbij opkomen worden geanalyseerd en omgevormd naar ruimtelijke strategieën om het gemeenschapsgevoel aan te wakkeren. Het project geeft op authentieke wijze vorm aan het onderzoek en weet hierdoor tot bijzondere inzichten te komen. De jury is positief verrast en respecteert de originaliteit, authenticiteit en speelsheid van de onderzoeksmethodiek van het rollenspel. Het verbaasde de jury echter dat de inzichten niet verder worden benut. Een concluderende synthese, die van de verschillende inzichten een concreet ontwerp maakt, blijft helaas uit. Het radicale, maar ook erg theoretische ontwerpvoorstel van het panopticon wordt door de jury niet ervaren als een verduidelijking van de inzichten, maar eerder als een sterk conceptuele oefening. Het is niet helder wat deze conceptuele uitwerking bijbrengt/communiceert. Hierdoor blijft het onduidelijk welke lessen er zijn geleerd, en welke ruimtelijke ingrepen effectief om bij te dragen naar het verlangde gemeenschapsgevoel.